

fekete_fehér
normál
zene-zörej
2/312 m
10 perc

Gyártó ország: Magyarország
Gyártó cég: MAFILM HDS
Gyártási év: 1977
Gyártásvezető: Fehéri Attila

rendező: Knoll István
író: " "
operatőr: *fordó* : Gadányi György
dramaturg: Gere Mara
vágó: Kovács Ilona
hang: Kassai Tamás

A film szembeállítja a modern lakótelepek elidegenedett életmódját a régi, körfolyosós bérházak emberközpontú életmódjával.

A modern budapesti lakótelepeken készült felvételek rövid jelenetekben rögzítik az itt élők mindennapi életét: munkából hazajövet mindenki megnézi a postaládáját, mindenki beszáll a liftbe, majd végigmegy a hosszú, keskeny folyosón, hogy lakásajtóját becsapva otthonába érjen. A zárt, de a különböző hangokat áteresztő ajtók mögött mindenki éli a maga életét. A hatalmas betonházak lakói egymással nemigen érintkeznek, közömbösen hagyja őket egy-egy rendkívüli esemény /mentők érkezése, esküvői pár indulása stb./

A párhuzamos montázs eszközével élve a film ezekkel az elidegenedett emberekkel azokat állítja szembe, akik a régi, körfolyosós bérházakban laknak: itt az emberek egymás előtt élik mindennapi életüket, az asszonyok átszaladnak főzés közben egymáshoz, a postás itt mindenkiel vált néhány szót. A kétféle életmódok közti különbséget hangsúlyozza a film kísérőzenéje is. A lakótelepi képeket modern komolyzene, a régi bérházakban készült felvételeket Strauss-keringők, slágerek kísérik.

1977. december 14.

Hollós Adrienne

Betonkőr c. film cenzuraszövege

Betonkőr - Nem kaptam egyik üzletben sem. Már elegendő van. - A Jani mondta, hogy megadják a műszaki papírt nekünk. - Elment 4 kor külön-
órásra, 8 előtt nem jön haza. - De valakit azt hiszem kórházba szállí-
tottak innen az egyik lakásból. - És a lány, aki itt lakik a folyosó
végén. - Aki mindig úgy hangoskodott. - Talán a bottal járó öregember.
Szemben velünk a 37-ben. Mindig egyedül láttam. - Az előbb telefonált,
hogy később jön haza, úgy 9-10 körül. - A filmet készítettek: Dramaturg:
Gere Mária, vágó: Kovács Ilona, fotó: Ladányi György, hang: Sasai Tamás,
gyártásvezető: Fehérvári Attila - Készült a MAFILM Híradó és Dokumentum-
film Stúdióban - Magyarországon forgalomba hozta a MOKAP szg.sz.: M
009773/77- rendező és operatőr: Knoll István

" B e t o n k ó r "

Rövidfilm - forgatókönyv

Írta: Knoll István

1977

Modern ház néhány ablakról "nyit" a kamera, már tíz, már husz, már
 ötven, már száz ablak, három emelet, öt, nyolc, tíz emelet -
 és a háznak még mindig nincs vége,
 s nincs vége a huszonötemeletesnek sem,
 s ezer és ezer ablakból formálódik a hatalmas új lakótelep, ha a
 magasból nézzük,
 és ha letről nézzük és ha másutt nézzük és ismét másutt nézzük -
 ablakok, erkélyek százai-ezrei, öt és tíz és husz emelet -
 s oly egyforma mind,
 valami szorongás fogja el az embert, valami, ami nyom-bánt-zavar,
 modern, korszerű a kép, de a tíz és huszemeletes kolosszusok szinte
 ránk dőlnek s az ember oly parányivá zsugorodik köztük -

- filmánk egyetlen szó kísérszöveg nélkül készül !
 a képek erejével és zenei-, valamint zörejmegoldásokkal
 kívánja elérni hatását -

felkavaró, izgatott képsorok, a nagylátószögű optikával készített
 autófórtok a tízemeletesek mellett, a variók, a körvenek azt su-
 gallják: be vagyunk zárva. S ez a bezártság nem fizikai bezártságot
 éreztet, sokkal inkább bennső, érzelmi bezártságot jelez - ahogy ezt
 a későbbi képsorok egyértelművé is teszik !

Egy-egy filmes snitt, az a mozgó képek között - rendkívüli mérték-
 ben fokozva a hatást - egy-egy u.n.halszemoptikás fotófelvétel !
 / Kb.4-5 alkalommal. / E különleges optika hatásaként a házkolosszu-
 sok ránk és egymásra borulnak, s a mozgó snittek közt ez a pillanatok
 ra megmerevedő világ még jobban beleviszi a nézőket abba a "lelkivi-
 lágba" amiről szólni akarunk, -

s egy száz és ezer ablakot, kissé elmosódó körvenkes felvétalből mu-
 tató snittre ugranak be egymás után a betűk, a film címeként:

B E
 T O N K O R

/ A stáblista a film végén. /

Egy hatalmas tizemeletes felé menő férfit kísér a kamera hátulról, s mintegy az ő tekintetével nézve a sok-sok ablakos háztömeg egy-egy pillanatra "eléletlenedik", elhomályosodik szemei előtt, néz erre és arra, ugyanolyan a ház mindenütt, melyik két ablak, melyik erkély lehet az, ahova ő hazafelé tart ? ....

/ A filmben sok szituációban alkalmazzuk a konkrét személyhez nem kötött ábrázolási módot ! - bárki lehet az, aki képünkön van, ezrek és tízezrek... Ugyanakkor a helyszínek reálisak, azokra bárki ráismerhet, ráismerhet tulajdonképpen akkor is, ha nem az ő lakótelepük 100 %-ig, de úgy érzi, mindaz, amit lát, ott is megtörténik nap mint nap... /

A tizemeletes egyik kapuja előtt pár méterrel " a lakó " felpillant -

s tekintet mintegy követve a kamera, a sok-sok emeletes épület szinte ráborul...

s közeliben liftajtó nyílik, farnares lábak belépnek, ajtó gyorsan csukódik,

ugyanilyen liftajtó, zárt fekete cipő, szoknyás, harianyás lábak, az ajtó csukódik / s a hang, ahogy a lift elindul /

egy gyerek és egy felnőtt lábai a liftbe lépve, ajtó csukódik - ablakok-ablakok, "kapszkozik" tempósan a kamera a falon felfelé, egyre magasabba / Közben a menő lift felfokozott hangja /.

Hosszu, szinte végtelen, félhomályos folyosó -

az előbbi alakokból az egyik, siető léptekkel megy /háttal a kamerának /, lakásajtót nyit egy pillanat alatt és eltűnik az ajtó mögött a kicsi alak - az ajtó becsukásának hangja visszhangzik.

Ebbe "uszik bele" hangban és látványban a szoknyás alak, egy másik, de ugyanolyan folyosón, siet-nyit-csuk - s az ajtócsukódás hangja most még erősebben visszhangzik...

S ugyanilyen másik/??/ folyosón a két alak - ugyanígy minden és csend, rettenetesen üres nagy csend marad mögöttük.

/ A komplexumok, a képsorok képi világa fokozatosan a valóság sűrített, kissé grátoszak-kegyetlen sűrítésévé fokozódik, mintegy éreztetve-kivetítve egy-egy itt lakó ember érzéseinek kiírását-keserűségét-magára marasztalását. /

Magasból néz le a kamera -

a házmonstrumokból özönlik kifelé a sok-sok ember, mindenki siet, a tömött autóparkolókból egymás után "tűnnek el" az autók, 60 km-eszkba szufolódnak tulkedve a tömeg,

majd ugyanez, de visszafelé irányban /nem filmvisszajelzés! /
- amikor hazaérkeznek. Egy dolog azonos, most is siet mindenki, legfeljebb tele a hálószatyrok, a megtelnek az autóparkolók...

S a liftek ajtaja csukódik, ablakok-erkélyek suhannak el elmosódottan, a liftek szűk zárkáiban szétlanul állnak egymás mellett, szétlanul szállnak ki, és sietnek a folyosókon...

a más lifteken vagy ugyanazokon mások és ugyanazok és ugyanígy...

Két súlyos cekkelrel idősebb alak lépeget a folyosó félhomályában, fiatal pár siet el mellette, megelőzve és máris eltűnnek az egyik ajtó mögött,

halozemoptikás fotófelvétel "kegyetlen" bizonyosága: a hatalmasra velt folyosó és benne / fázisonként / 5-6 ember, amint pillanatok alatt, sietve - elmenve egymás mellett - eltűnneke a lakások ajtóinak mögött.

Nagylátószögű filmfelvételek villantják fel a márt az ajtók mögött hogy a csupacsempés, csillogó fürdőszobában buzog a csapból a forró víz,

hogy a háziasszony a hűtőszekrényből veszi ki a faszivalót a beültett butorú, automata tűzhellyel felszerelt konyhában,

hogy szőnyegpadlósak a szobák, hisz több is van belőlük, és hogy van könyvespolc, nem is kicsi, és telve van, jó könyvekkel, a horgászok a butorok, a dupla heverő csörgével borítva földig, képi színes televízió, sztereo magno hangszórói...

A folyosón a mentők hordágyon viszik valakit, ketten is elmenne

szemben velük, odépillanhatnak, utána néznek egy pillanatra és
sietnek tovább.

Fahrt a folyosón, ajtó - fal - ajtó - fal - ajtó...

Az egyik mögül csocsemésírás.

Szokásos mai butorokkal berendezett szobából "lép ki a kamera" az
erkélyre, ott álló felnőttségé -

a szakadik emeletről lenézve oly parányi, oly idegen minden. Idegen
mindaz, ami ott történik -

fekete halottaskocsiba éppen betettek valakit, valakit innen, ebből
a házból, s a fekete autó elindul.

Ajtó - fal - ajtó - fal .....

Lentről "figyel" felfelé a kamera, a nyolcadikon, az egyik ablak-
ban egy ember áll, mozdulatlanul, és néz, néz, valamerre...

Hangzavar, egy ajtóból négyen-ötten kifelé, megtelik a folyosó, fe-
hérbe öltözött, esküvőre siető leányt kísér az izgatott család, ve-
lük szemben idősebb nő megy, félrehúzódik a szűk folyosón, hogy el-
férjenek, azok, rá se nézve, sietnek a lift felé, s lépeget tovább -
a nagylátószöggel készített filmkockákban oly parányi a lassan lépa-
getó alak / a jókedvű család hangfoszlányai óriásivá nének körü-
lötte /.

Tizenöt emeletnyi magasból "tapogatja" végig a kamera az ablaktáma-
get, le a földszintig, a kapuig -

kis számlin ül ott valaki, kicsi alak a hatalmas ház tővében...

nagy a jövés-menés, mindenki siet, s ül és néz, néz egyedül, azót
nem vált vele senki...

/ A harmóniát nélkülöző eddigi komplexumokat, a felfokoz-
zott zajok-zörejek betonkór - légkörét valami egészen
más váltja fel,

valami más, de ugyancsak a mából, a reális mából. /

A pergő képsorok, a teleoptikákkal ellesett pillanatok jellemző,
hangulatos epizódokat villantanak fel:

falusi utca, mai falusi utca, nagyablakos új házak, a kerítés mö-
gött Zsiguli, s a kerítés két oldalánál beszélgetők -

s akicsak elmegy a járdán, mellettük, köszön nekik, egy-egy mondatra, kedves érdeklődésre is jut idő, motoros férfi érkezik, sárfarol, úgy ülve, a kerítéshez, pótkocsis vontató takarja el őket egy pillanatra.

Motort javító két férfi alakjáról nyit a kamera - egy régi bérház köves udvarán a szokott késő délutáni, nyári kép: ablakot mos egy fiatalasszony, farmernadrágos huszonévesek sétálnak el végig az udvaron, az emeleti gangról néz utánuk egy kövérkés, ponyvolás asszony, hajában csavarrók sokasága, a második emelet konyhaajtóban zöldbabpuccolás közben trécselnek ketten, pucárfenekű kölyök szalad ki a nyitott ajtaju konyhából, az egyik nyitott ablakból a "Für Elise" lágy dallama szól a rádióból, "harcba száll vele" a másik ablakból kiszűrülő tánczene...

- egy pillanatra bevilan a zárt ajtaju, félhomályos, végtelen lakótelepi folyosó, a néma, üres csönd -

egy másik körgangos házban, a harmadikon, orvosai táskás férfi megy a kanyarban, becsönget a következő ajtón - a gangon trécselők, a virágot locsoló férfi, a szőnyeget poroló asszony észreveszi az orvost, és láthatóan ez a téma a következő pillanatban, a porolást abbahagyva, az asszony beszél az egyik lakás nyitott ajtaján, ahonnan kijön valaki.

Pósta járja a házat másutt, az első emeleten - szokás szerint - a nyitott ajtaju konyhába belépve már várja a pohárka fekete és szürkés felhőrpainti, jut idő néhány mondatra is.

E kis epizód közben bevilan a modern házak lépcsőházában alul sorakozó postaládák feszes rendben sorakozó regimentje.

Trécselés a szűk kis konyhában, a aparheik mellett, a papír faltáblák közelében; kopott falikutból eresztett víz, lavór mellé tett szőnyeg - a láthatóan szufolt szobában TV, könyvek, nagyo, szikés képek de az emberi kapcsolatok légré ilyen világban is más sugárat, mint a sokemeletesek rideg világában.

Négyen üldögélnek a kis padon, a fák alatt a fűs falusi ház kerítésénél, nagyban folyik a vita, a gesztusokból erre következtetni.

Külvárosi kertes negyed, az egyszerű, de takaros kis szaládi házak közül a kamera két kertet elválasztó kerítésénél "lesi meg" a fűt metsző, kapálható, s közben egyenként szóra megálló szomszédokat.

/ A képsorok váltakozása fokozódik. /

A kilencedik emeleten az erkélyről néz le valaki, a huszonegyemeletes aljában, a bejárati ajtó lépcsője mellé tett kis széken üldögél valaki -

villan fel a két jellemző pillanat -

a már jól ismert, sokezer hasonló homályos folyosóból egy, s egy zárt ajtó, egy másik, egy harmadik, mind közelebbi és közelebbi képkivágásban.

Gyors variáció az egyik lakás szobájából az előszobacsuszóra - másik lakásban ugyanez - a csengők némák, csak sietős léptek hallatszanak a folyosóról, aztán csend, dermedt csend.

A modern konyhakövön egy női kéz kis edényt tesz edébb, tejjel tele. Apró cica tűnik elő lassan, félve lépegetve, majd mohón lefetyelni kezdi a tejet.

Felvillan egy köröngös ház élénk, nyüzsgő, emberi miliója, az öreg bérház kapujában hárman trécselnek, a befelé siető házaspár alig fér el mellettük, de közben az egymásraküszönés természetesen nem marad el.

Egymásba tűnő halszemoptikás felvételek - ezeraszemű betontömegek - sok-sokemeletes kolosszusek - s az egyik fotón apró emberke / fázismegoldósos mozgással pár vonallal jelzett figura / "menekül" a betontömegeből arra, ahol fény, ahol a levegő érződik...

As egyik folyosón / ami minden kemény valósága mellett szimbolikus is vált szinte / meggy egy középkerunek látszó női alak - a hosszú komor folyosón figurája szinte elvész, megáll az egyik ajtó előtt, s tovább néz az ajtók végtelen folyosóján -

s ebben a pillanatban a különben fekete-fehér filmkecekák sora színesre vált -

mintegy viziószzerűen felvillan néhány szituáció, az itt lakó emberek bennső vágyaiból, keserű megányából,

abból a magányérzésből fakadó reális és irreális vágyak
amely magányérzés az idegenül egymás mellett éléssel
fakad, amely nem telakszik mások életébe, de amely, co-
redendő emberi érzésből fakadóan, ridegnek, embertelen-
nek érzi, hogy egész falnyi népesség él egy-egy betón-
kolosszumban - mégoly kényelmes XX. századi körülmények
között is - s mit sem tudnak egymásról, örömről és baj-
ról...

a e színes filmkockákon - a víziószerű hatást kiesé elmosódott kör-
vonalakkal is éreztetve -

a tiz- és húszemeletesekben és körülöttük ugyanazok az emberek él-
nek, de mégis csak mindenben oly másként:

folytatódik tehát a folyosói epizód, színesben:

ő maga jön ott a folyosón, két nehéz szatyarral, vele szemben fiatal
ember siet, de megáll és elvéve a két szatyrot, vele nagy beszélgetve
tovább,

a liftben jókedvű beszélgetésben zeufelődnek, a lakók,
megszólal a csengő az előszobában, s csak annyit látunk, hogy a ki-
nyitáskor egy kéz kis kásárban kenyeret, tejet, apróságokat ad be, s az
puhapaucos lábak lassan lépegetve indulnak befelé, a konyha felé,

a máskor rideg légkörű homályos folyosón most sincs nagyobb fény, de
aki elmegy a másik mellett, ha sietve is, de köszön, akad, aki meg is
áll egy-két mondatra, s az egyik ajtónál hárman is trécselnek,
egy másik ajtónál meg a pórtás bácsi csenget be és itt sem marad el
a küldemények átadása közben egy kis eszmecsere, miközben egy arra s
ető fiatal elkéri postáját és pergeti lépteit tovább.

Egymás után villannak a színes epizódok -

a folyosó végében mintha kis beszélgetősarok lenne, 3-4 fiatal, zöld a
vények, s ketten nagy beszélgetésben,

láthatóan alagsori helyiségben fiatalok és idősebbek barkácsolnak,
ugyanilyen környezetben két pingpong-asztalon édes csata, vegyespáre-
tizen- és huszonévesek között két nagyvess is.

Öt apróság és három GYES-es kismama, olcsón-izléssel berendezett kis
helyiségben, van aki köt, a másik bilire ültet éppen...

Sebesen siklik a huszoneleteresről lefelé a kamera, mintha tudná, hogy olyat lát, ami a fekete-fehér képkockákon bizony nem volt:

a hatalmas ház közelében, pár méterre, harminc és hatvan évesek, nagykigyürkőzve kugliznak,

egy véget nem érő hosszú tizenemeletes közelében meg, a betonkolozsasztól alig tizenöt méterre, színes nagy napernyők alatt sűrűsgetnek a lakók, olyan háziassan öltözve, s egy kis fedett, sokszögű fadóbagón térzenét játszik a fiatalok fuvószzenekara /lehet ez a kerületi zeneiskola szimfonikus kis zenekara is ! /,

egy másik tizenemeletes tövében meg kis virágai virágoskertek sora, apró, alacsony kis kerítéssel övezve, s a kerítés mellett hárman beszélgetnek, pillanatnyilag pihentetve a kézben a gereblyét, az ásót, a kis kapát -

s a térzene vidám dallama ide is hallatszik -

s ezzel zárul is a színes vizió - képsor, a filmkockák ismét fekete-fehérben,

s az úde, könnyed hangulatu zenéket ismét a betonházak légköre váltja fel:

s a középkorunak látszó női alak / ahogy a vizió-komplexum előtt leírta a képet / megforgatja kulcsát a zárban, alakja kicsi a végtelen hosszú homályos folyosón, alakja eltűnik az ajtó mögött, durván visszhangzik a bármily lágyan is csukott ajtó,

s fal és ajtó és fal és ajtó,

és dermedt csend, csend, amelynek hangja van, amely nem nyugalmat ad, hanem felkavar -

és tíz és száz ablak és erkély és még mindig nincs a háznak vége,

és tíz és husz emelet, s a tövében egy apró alak, apró sámlin ül, egyedül és körülötte mindenki siet,

siet itt és siet a sarkon tull, ahol újabb tíz és huszoneleteresek sorakoznak -

s e képek alatt a folyosó "némán dübörgő" csendje -

s az utolsó képre kopirozódik be a húzós stábieta.